



Šifra kandidata:

Državni izpitni center



M 2 2 2 5 2 1 1 1

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

==== Izpitna pola 1 ====

Strukturirane naloge

Sobota, 27. avgust 2022 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite in rešite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 40; vsaka naloga je vredna 20 točk.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

1.	2.	3.	4.

Rešitve pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom v izpitno polo v za to predvideni prostor **znotraj okvirja**. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z 0 točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 16 strani, od tega 2 prazni.



1. Identiteta in kultura

1.1. Opredelite kulturo v sociološkem pomenu.

(2 točki)

Vir 1

Preučevanje mode, oblačilne kulture, prehrane, notranje opreme, orodij, igre in igrač, športa, zabave in okrasja. Tehnična dediščina in razvoj civilizacije, stroji, promet, kibernetika in informatika.

(<https://www.ff.uni-lj.si/materialna-kultura>. Pridobljeno: 27. 10. 2020.)

1.2. Katera sestavina kulture je predstavljena v viru 1?

(1 točka)

1.3. Pojasnite pojem »kulturni nihilizem« in navedite primer.

Pojasnitev: _____

(2)

Navedba primera: _____

(1)
(3 točke)

1.4. Kdaj so začele nastajati mladinske subkulture v ZDA in Evropi? Obkrožite pravilno rešitev.

- A V 50. letih 19. stoletja.
- B V 70. letih 20. stoletja.
- C V 50. letih 20. stoletja.
- D V 60. letih 20. stoletja.

(1 točka)

**Vir 3**

Najbrž pa lahko rečemo, da kot dejavnik socializacije delujejo najmočnejše na današnje mladostnike in mladostnice. Ti so najbrž prva generacija, ki je ves čas preživela pred televizijo in z igranjem računalniških igrar, kakor pa se podila za vrstniki in vrstnicami po igriščih in dvoriščih.

(Počkar, M., in drugi (2011): Uvod v sociologijo, Učbenik za sociologijo v gimnazijskem izobraževanju, DZS, str. 72)

1.8. Navedite dejavnik socializacije, ki je razviden iz vira 3.

_____ (1 točka)

1.9. Pojasnite vpliv dejavnika socializacije, navedenega v viru 3. Vključite tri možne načine vplivanja.

Prvi vpliv: _____
_____ (1)

Drugi vpliv: _____
_____ (1)

Tretji vpliv: _____
_____ (1)
(3 točke)

1.10. Opišite spolno diferencirano socializacijo.

_____ (2 točki)



2.5. Francoski sociolog P. Bourdieu k sodobnim teorijam družbene slojevitosti med drugim prispeva s konceptom kulturnega kapitala. Kulturni kapital lahko pojasnimo kot značilnosti ljudi, ki živijo v podobnih družbenih okoliščinah. Navedite tri elemente, ki jih vključuje kulturni kapital.

Prvi element: _____ (1)

Drugi element: _____ (1)

Tretji element: _____ (1)
(3 točke)

2.6. Predstavite koncept relativne revščine.

_____ (2 točki)

2.7. Pojasnite status starejših v modernih družbah.

_____ (2 točki)

Vir 1

Medtem ko demokratične duhove še vedno buri izgon bolgarskih in romunskih Romov iz Francije, se v Nemčiji že od lani dogaja podobna usoda kosovskim Romom. Okoli 8.500 jih je tja konec devetdesetih let pobegnilo pred albansko-srbskimi spopadi, odkar je vojne konec, pa se morajo vrniti. V nasprotju z njimi jih ima po podatkih nemškega notranjega ministrstva okrog 70.000 nemški potni list, Osrednji svet nemških Sintov in Romov pa omenja še enkrat višjo številko. Živijo pretežno na območju Berlina, Kölna in Kiela. Dejansko število je v resnici težko ugotoviti, saj se etnična pripadnost Nemcev po udaru nacionalsocialistov, ki so likvidirali pol milijona evropskih Sintov in Romov, ne registrira več.

(Steinbuch, K., Izgon kosovskih Romov iz Nemčije. Berlin – MMC RTV SLO, 8. 10. 2010)

2.8. Kako imenujemo pojav, opisan v viru 1, ko je skupina ljudi obravnavana drugače, neenako, škodljivo v primerjavi z drugo skupino ali drugimi skupinami? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Etnična segregacija.
- B Etnična distanca.
- C Etnična diskriminacija.
- D Etnična slojevitost.

(1 točka)



3. Družba – zdravje, telo, bolezen

3.1. Razložite, kaj je spolni dimorfizem in kaj spolna identiteta, ter predstavite družbeni spol.

Spolni dimorfizem: _____

(1)

Spolna identiteta: _____

(1)

Družbeni spol: _____

(2)
(4 točke)

3.2. Predstavite, kako se je skozi zgodovino spreminjalo dojetje zdravega, estetskega oziroma primerne telesa.

Kakšno telo so v preteklosti dojemali kot zdravo in estetsko?

(1)

Kakšno telo se danes dojema kot zdravo in estetsko?

(1)
(2 točki)

3.3. Poimenujte in predstavite eno izmed tehnik poseganja v telo.

Poimenovanje: _____
(1)

Predstavitve: _____

(1)
(2 točki)

**Vir 1**

»Tudi sami se boste prepričali, če posedujete večino zdravljenja, da so njegovo svetost obsedli demoni, katerih pogubnega stiska ne morejo razkleniti niti zdravila niti čiščenje.«
Ivana ni rekla ničesar. V takšne teorije ni verjela. Zakaj iskati nadnaravne, ko pa je obstajalo tako veliko telesnih vzrokov bolezni, ki jih je moč odkriti?

(Woolfolk Cross, D. (2008): Papežinja Ivana, Založba KMŠ, Maribor, str. 320–321)

3.4. V viru 1 je kot vzrok za bolezen navedeno »... da so njegovo svetost obsedli demoni ...«. Zaradi navedenega bi sociolog Bryan S. Turner iskanje vzroka bolezni, predstavljenega v viru 1, uvrstil med (obkrožite pravilno rešitev):

- A individualistične razlage.
- B kolektivistične razlage.
- C religiozno-mitične razlage.
- D medicinske razlage.

(1)

Kaj je značilno za pojmovanje bolezni po teh razlagah?

(2)
(3 točke)

Vir 2

Do 20. stoletja odraslosti ni dočakala od četrtna do tretjina otrok iz kmetijskih družb. Večina jih je podlegla otroškim boleznim, kot so griža, ošpice in črne koze. V 17. stoletju je v Angliji v prvem letu življenja umrlo 15 odstotkov dojenčkov, tretjina otrok pa je umrla pred dopolnjenim petnajstim letom. Zdaj v prvem letu umrle le 5 promilov angleških dojenčkov, pred dopolnjenim petnajstim letom pa le 7 promilov otrok.

(Harari, J. N. (2014): Sapiens: kratka zgodovina človeštva. Mladinska knjiga, Ljubljana, str. 274)

3.5. Kateri pomemben kazalnik zdravstvenega stanja posamezne družbe je predstavljen v viru 2?

(1 točka)

3.6. Kdo velja za začetnika, očeta zahodne medicine? Obkrožite pravilno rešitev.

- A Eskulap.
- B Arhimed.
- C Hipokrat.
- D Hipokrit.
- E Aristotel.
- F Asklepij.

(1 točka)



3.7. Dopolnite.

Svetovna zdravstvena organizacija (World Health Organization ali s kratico WHO) definira zdravje kot stanje popolne _____, _____ in _____ blaginje.

(2 točki)

3.8. Kaj je medikalizacija?

(1 točka)

3.9. Predstavite značilnosti javnega zdravstvenega sistema.

(2 točki)

Vir 3

Otrok, ki se bo danes rodil v eni od revnejših četrti v Angliji, bo živel 8,4 leta manj kot njegov vrstnik iz katere od bogatejših četrti. Razlika med pričakovano življenjsko dobo prebivalcev najrevnejših in najbogatejših četrti v Angliji se je od leta 2001 do danes povečala s 7,2 na 8,4 leta, je ta teden poročal britanski BBC.

Razlike v dohodkih, kajenje, debelost in poraba alkohola pa tudi različne stopnje dostopa do preventivnih zdravstvenih storitev in zdravljenja bolezni lahko pojasnijo razlike v pričakovani življenjski dobi med različnimi družbenimi in ekonomskimi skupinami.

(Mihajlović, N. (2018): O čem molčimo, kadar stavkamo. Sobotna priloga, 17. 2. 2018, str. 32)

3.10. Predstavite dve značilnosti zdravstvenega stanja nižjih družbenih slojev. Pomagate si lahko z virom 3.

Prva značilnost: _____ (1)

Druga značilnost: _____ (1)

(2 točki)



4.6. Kako imenujemo oblike zaposlitve, ko zaposleni niso v rednem delovnem razmerju za poln delovni čas? Navedite dva primera takšne zaposlitve.

Poimenovanje zaposlitve: _____ (1)

Prvi primer: _____ (1)

Drugi primer: _____ (1)
(3 točke)

4.7. Navedite dva kazalnika fleksibilizacije trga dela.

Prvi kazalnik: _____ (1)

Drugi kazalnik: _____ (1)
(2 točki)

4.8. Navedite tri elemente, ki jih običajno vključujejo kolektivne pogodbe, s katerimi sindikati dosegajo svoje cilje.

Prvi element: _____ (1)

Drugi element: _____ (1)

Tretji element: _____ (1)
(3 točke)

4.9. Navedite še en način (sredstvo) sindikalnega boja.

_____ (1 točka)

4.10. Kako imenujemo obliko brezposelnosti, ki je opisana v spodnji opredelitvi?

»Je posledica prehodov iz enega podjetja v drugo ali iskanja prve ali ponovne zaposlitve.«

_____ (1 točka)

